

I løbet af den samtale, som er blevet til ovenstående interview, karakteriserede Harry Schein kritikeren Carl Henrik Svenstedt som »en død mand i svensk filmdebat«. Som tidligere omtalt er Svenstedt filmkritiker på »Svenska Dagbladet«, en af de ledende kræfter i FilmCentrum, medlem af Filminstitutets jury og endelig blandt Harry Scheins heftigste angribere. Vi bad Svenstedt komme med nogle livsyttringer:

– Harry Scheins filmpolitik fra 1963 er kørt fast. Den filmaftale, som han lavede, skulle redde en nedgående filmbranche. Men biograftallene viser, at den har spillet fallit, idet svensk films andel i biografbesøget er raslet ned. I 1963 var det på ca. 25 %, i 1968 ca. 12 %, og jeg tror det i 1969 har været nede på 9 %. Der må simpelt hen nye produktionsideologier frem. Og først og fremmest må der arbejdes på at få publikum til at komme i biografen. Det er jo en helt grotesk situation, at en film som Peter Kylbergs »Jag« til omkring 300.000 sv. kr. kun er blevet set af ca. 200 mennesker. Det er simpelt hen ikke nok, at vi bare har fået lavet flere film. Der må arbejdes lige så intenst med distributionen. Når Schein ikke vil deltage i en dialog på dette punkt, må filmfolkene gå deres egne veje. På en måde kan man godt sige, at eksistensen af FilmCentrum er et sygdomstegn.

Jeg vil gerne understrege, at jeg i princippet ikke er modstander af filmaftalen, men derimod måden hvorpå Harry Schein forvalter den. Han kører sin politik og det er i orden så længe han ikke gør det udemokratisk, men det er netop, hvad han gør. Han sidder bl. a. suverænt og bestemmer over de 3–5 millioner kroner, som instituttet producerer film for årligt. Vi vil tages med på råd i anvendelsen af disse penge. Det er udemokratisk, at han kan sidde og administrere offentlige midler udelukkende efter sin personlige filmæstetik.

– *Harry Schein angriber juryen for at politisere?*

– Det har den altid gjort. Hvad der er sket i 1969 er imidlertid, at den har stemt for film, som Schein synes er noget lort – kollektivfilmene »Den hvide sport«, »Rekordøren«, Stellan Olssons »Os imellan« m. fl. Juryen har simpelt hen haft et andet filmsyn end Schein. Han kalder det politisering (hvilket i øvrigt er en helt naturlig bevidstliggørelse af kunstens situation), men det er en farlig begrebsforvirring, at han bruger det til at nedsætte jurymedlemmernes ærlighed og kompetance med. Juryen udskiftes jo hvert tredje år, mens Schein sidder på livstid, også selvom udviklingen løber fra ham, vurderingerne forskydes og samfundet udvikler sig.

– *Du snakker hele tiden om Harry Schein. Burde du ikke sige Filminstitutets styrelse?*

– Den er hovedsagelig stråmænd, der dirigeres af ham. Et medlem forklarede mig forleden, at man i Sverige enten følger sin direktør eller afsætter ham. Det betyder, at man følger ham i enkelte spørgsmål, fordi man ikke vil tage en så drastisk beslutning som at afsætte ham på et enkelt problem. Men det burde snart ske.

– *Er Filmcentrum til venstre for de kommunistiske partier? Schein bygger på udsiddelsen af jeres formand?*

– Når to medlemmer af vores bestyrelse besluttede at forlade FilmCentrum, så var det på grund af interne politiske divergenser. Skulle vi ligge så langt til venstre, som Schein påstår, ville majoriteten være marxister-leninister, og så lykkeligt er det desværre ikke. FilmCentrum driver ikke nogen partipolitik, men kun en filmpolitik, der først og fremmest går ud på at skabe nye distributions- og dermed også produktionsformer.

– *Har I kvalitetskriterier i distributionen?*

– Selvfølgelig har vi hver vore kriterier. Der er mange film i FilmCentrum, som jeg ikke kan lide. Vi har blot forsøgt at sætte os ud over nogle enkelte menneskers personlige ideer og demokratiseret distributionen derhen, at kvalitetsvurderingen lægges ud til publikum.

Ph. L.

FILMCENTRUM

EN INTRODUKTION

FilmCentrum er opstået af den globale protest mod, at filmmediet suverænt er behersket af forretningsmænds kommercielle interesse, at filmskaberer er blevet en funktionær, der kun får mulighed for at udtrykke sig, når andre mener at kunne tjene på det. Og selv da kun i en form som producenten mener kan sælge. Årsagen til denne situation er selvfølgelig filmmediets bekvemmelighed, der har tvunget »kunstneren« til et broderskab med forretningslivet. Kun de, der mere eller mindre har kunnet acceptere dette har kunnet få deres lyst til at lave film styret. Indtil for nylig. Den stadige billigelse af filmmateriale, som er pågået siden krigen, har medvirket til en større og større mulighed for uafhængighed af kapitalstærke forretningsmænd og dermed til større og større kunstnerisk frihed. Ved at skabe interesseorganisationer udvides muligheden for at udnytte denne voksende frihed.

I 1966 skabtes *Filmmakers Cooperative* i New York, der siden har dannet rammen omkring den meget eksperimenterende og personlige *undergrundsfilm*. Lignende ukommercielle organisationer opstod samtidig eller senere i en lang række lande jorden over. Alle bygger de på et distributionssystem, der ikke er betinget af en bestemt æstetik, men af total frihed, og som gennem en tilbagebetalingsordning af den indkomne leje pr. film giver filmskaberer midler til fortsat produktion.

FilmCentrum er en sådan ukommerciel distribution, hvor der kun stilles den betingelse, at den enkelte instruktør afleverer en kopi af sin film samt står inde for, at alle rettighedsspørgsmål er i orden.

Foruden selve distributionen tager FilmCentrum sig af grundig information, både i form af et katalog og gennem udgivelsen af »Rapport«, der er et filmfolkenes debatblad, hvor tekniske, organisatoriske, æstetiske og politiske spørgsmål diskuteres. FilmCentrum bliver derfor også en forening af filmskaberer og en vigtig faktor i den filmpolitiske debat.

Fornylig udsendte FilmCentrum sit andet og udvidede katalog. Det indeholder ca. 300 titler af ca. 80 forskellige svenske og en del

udenlandske instruktører. Alle film beskrives udførligt tillige med instruktøren. Det er kendte og ukendte mellem hinanden. Udvalget spænder over hele registret af svenske instruktører, *Bergman, Sjöman, Cornell, Troell, Berndt Klyvare, Lars Westman, Eric M. Nilsson, Björkman* er et lille udvalg. Af udenlandske film har FilmCentrum bl. a. en række Vietnam-film, reportager fra Maj-revolten i Paris, amerikanske news-reels, nogle kubanske kortfilm og »Smelteovens time« fra Argentina. Alle disse film er i 16 mm, mens distributionen af super 8 film endnu kun er i sin vorden. Priserne ligger mellem 10 og 100 sv. kr.

FilmCentrum blev startet, fordi der i Sverige var et stort behov for en fri distribution, hvilket bl. a. skyldtes, at der ikke eksisterer en svensk Statens Filmcentral. Denne kendsgerning har været et af FilmCentrums hovedargumenter for at opnå statsstøtte. Selvom vi herhjemme også trænger til et dansk FilmCentrum vil vi derfor givetvis stå svagere over for myndighederne end svenskerne. Tilbage bliver blot at sige, at SFC's bevillinger er så små og filmvalget bestemt af visse kriterier, at SFC ikke løser problemet og behovet. For nok er FilmCentrum startet som følge af et stort latent behov, men dets eksistens har givetvis også fået mange til at realisere skjulte behov og derigennem være direkte årsag til den meget store og engagerede filmkreativitet i dag. Og dermed også til, at Sverige har en filmkultur. Ph. L.

FilmCentrums adresse er:

Kungsholmtorg 2, 112 21 Stockholm.

FILMPRODUKTION

EN KONKLUSION

Svenskerne er på de fleste kulturelle og politiske områder forud for os. Men de er det på godt og ondt. Så foruden at misunde dem, burde vi kunne lære af deres fejltagelser. Hvilke erfaringer kan vi da gøre ved at betragte den danske filmlovsdebat i lyset af den svenske filmaftale?

Først og fremmest, tror jeg, at vi afviser tanken om et statsligt produktionsselskab. De forløbne år under filmloven af 1964 har tydeligt vist, at der knytter sig uendeligt små profitmuligheder til en filmproduktion som den danske. Vi kan derfor roligt afskaffe filmen som statsstøttet forretning. Derimod vil vi jo gerne, at det stadig skal være muligt at eksistere som filmkunstner i Danmark. Dertil er der ikke brug for en stærk mand som Harry Schein, men for et støttesystem, der giver til kunstnerne og ikke til producenter, men til kunstnerne – ikke til deres ufærdige eller færdige film. Harry Scheins høje vurdering af kvalitetspræmiernes betydning er jo nøje forbundet med en liberaløkonomisk betragtning, og vores egen produktionsgarantiordning fungerer fra et kunstnerisk synspunkt på en hel gal baggrund: en producents økonomiske forventning til et endnu ikke realiseret kunstværk. En ordning, der lader debutanter arbejde inden for en økonomisk overkommelig kortfilmproduktion, hvis resultater kan være grundlag for den egentlige spillefilmsstøtte, kunne mindske dirigeringen og øge demokratiseringen af den danske filmkunst. Ph. L.